

Lerum 2024-02-04

Lerums kommun
Sektor samhällsbyggnad
VA-enheten
Vattentjänstplan
443 80 Lerum

Vattentjänstplan för Lerums kommun

Lerums Naturskyddsförening (LNF) har tagit del av handlingarna i samrådet för rubricerat ärende och lämnar följande synpunkter.

Vattentjänstplanen utgör ett styrdokument i kommunens VA-plan. Enligt Lagen om allmänna vattentjänster ska alla kommuner ha en gällande vattentjänstplan senast 2024-01-01. Planen ska efter samråd och granskning antas av kommunfullmäktige.

Vattentjänstplanen ska ange hur kommunen långsiktigt planerar för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster samt vilka åtgärder som ska vidtas för att den allmänna VA-anläggningen ska fungera vid skyfall. Även bedömning av om det finns ytterligare befintliga fastigheter inom kommunen som har behov av allmänna vattentjänster med hänsyn till människors hälsa och miljö ingår.

Allmän VA-försörjning

VA-försörjningen består av två huvuddelar, dricksvattenförsörjning och avloppsförsörjning. Till avloppsvatten räknas i första hand vatten som måste renas, men även spillvatten och dagvatten. Att säkra tillgången på dricksvatten är en kritisk fråga för Lerums kommun, vilket behandlas översiktligt och otydligt i vattentjänstplanen. Det framgår att en dricksvattenförsörjningsplan är under framtagande, och skall vara klar under 2024.

5 Behov av allmän VA-försörjning

På sid 16 påstås att "VA-tjänsten i kommunen klarar av att leverera efterfrågade vattentjänster nu och i den närmaste framtiden" vilket LNF inte anser stämmer överens med verkligheten. LNF menar att både dricksvatten och spillvattensystem är underdimensionerat.

5.1 Dricksvattenförsörjning

Lerum har två ytvattentäkter: Befintliga råvattentäkten Öxsjön med Stora Stamsjön som "backup" samt tänkta Mjörn som framtida ytvattentäkt.

Öxsjön som råvattentäkt räcker inte till vid torrperioder. Man var exempelvis tvungen att runda vattendomen för sjön 2018 och sänka nivån under nedre dämningssgräns. Ingen ansats till relevant prognosinsats gjordes av kommunens VA-enhet för att säkerställa tillgången framöver sommaren. Ransonering sattes därför in för sent, varpå bl.a. fiskrika Alebäcken blev kraftigt negativt påverkad av minimal tillrinning, ransoneringen kom därför alldeles för sent. Att kommunen skall få ansöka höjningen av vattennivån med 40?cm godkänd i ny miljö(vatten)dom är inte säkert, bl. a. eftersom den hotade storlommen

regelbundet häckar på en ö sjön. LNF föreslår därför att VA-enheten snarast använder moderna och uppdaterade prognosmodeller för vattentillgången i avrinningsområdet kombinerat med rekommendationer och ytterst ransonering i trängda lägen. LNF vill påpeka att kapacitetsfrågan för Öxsjön-Stamsjöns vattentäkt är AKUT!

Efter långa torrperioder blir effekten att ingen vattenföring släpps ut från Stora Stamsjön vilket får till följd att vattenföringen stryps i Alebäcken som är ett fiskförande vattendrag med högsta nationell klassning! Detta märktes tydligt år 2018 men även år 2023 då Alebäcken efter hand sinade och öringbeståndet minskade till det lägsta som någonsin uppmätts. Eftersom en ökning av råvattentillgången beror på ytterst osäkra antaganden om att Öxsjön får en ny vattendom som ökar råvattenmagasinet och att sjön Mjörn i framtiden kan nyttjas som ytvattentäkt så bedömer LNF att det sammantaget nu är en akut situation för dricksvattenförsörjningen i "Lerumsdelen" av Lerums kommun.

Mjörn som vattentäkt:

Säveåns vattensystem, där Mjörn är största vattenförekomst, har en mycket rik och värdefull naturmiljö, speciellt i avsnitten nedströms Mjörn. Exempelvis finns omfattande Natura2000-skyddade områden där den s.k. Säveålxaxen har ett bra och skyddsvärt bestånd och där omfattande och dyra insatser gjorts under senaste decennier för att säkra och öka beståndet. Dessutom finns flera sträckor i Säveån med känsliga naturreservat som är beroende av en så naturlig vattenföringsregim som möjligt. Vid exempelvis torrsommaren 2018 minskade vattenföringen till mindre än 1m³/s nedströms Floda där laxbeståndet förekommer vilket gav stor skada på föryngringsområdena. Om Mjörn skall nyttjas som vattentäkt ökar risken väsentligt för laxbeståndet (den art som gett Natura 2000-status) att påverkas negativt, bl.a. för att vattenuttaget troligen kommer att öka under torrperioder! Dessutom bedöms en ny miljödom att krävas för att ersätta den gamla vattendomen vilket är ett mycket omfattande och tidskrävande arbete. Påpekas bör att planer på omprövning av vattendomen av olika anledningar har diskuterats under flera decennier men har fallit på dess komplexitet. Mjörns vattenmagasin styr exempelvis driften vid 5 vattenkraftanläggningar nedströms, förutom att strandlinjens nivåer varierar kraftigt under året. Jordbruksmark och brygganläggningar kommer att få ändrade förhållanden vilket gör att en mängd sakägare blir inblandade.

5.2 Framtida avloppsförsörjning:

För spillvattenhanteringen i Lerums kommun är det sammantaget i nuläget ytterst otillfredsställande att flera pumpstationer vid för hög belastning måste brädda avloppsvattnet i exempelvis Aspen och Säveån nedströms Floda. Detta har skett såväl sommar som vintertid vilket fått till följd att bad vid kommunala badplatser stängts av. Med tanke på att VA-tjänstplanen avser planering för ytterligare anslutning av fastigheter till spillvattennätet med flera högprioriterade områden inom en snar? framtid måste det ifrågasättas om inte moderna minireningsverk istället kan användas i vissa områden. All erfarenhet visar att anslutning av enskilda VA-anläggningar till allmän VA ger mycket höga kostnader per fastighet. I tabell 6 i "Vattentjänstplan för Lerums kommun" anges att snittkostnaden per fastighet beräknas till 797 000kr (och en total kostnad per fastighet inkl. ÖFL till 39 400 000lkr - är kommunens beräkning här verkligen rätt?!) vilket troligen är en underskattning av verkliga kostnaden, Som ett exempel kan VA-projektet i Stora Bråta nämnas som när det färdigställdes 2022 kostade drygt 50 miljoner kronor fördelat på ett fyrtiotal fastigheter vilket ger ett genomsnittspris per fastighet på ca det dubbla jämfört med tabell 6. Dessutom är de enskilda

fastighetsägarnas kostnader inom egen tomt inte inräknad men den låg i fallet Stora Bråta i spannet 25 000 - 1 miljon.

Det finns numera på marknaden gott om godkända VA-lösningar som har minst lika god rening som den som åstadkommes genom anslutning till allmänna spillvattensystemet till GRYAB/Ryaverket. Förutsatt att anläggningarna underhålls och effektivt övervakas så ges tillräcklig rening av spillvattnet kombinerat med efterbehandling. Sammantaget kan det alltså diskuteras om allmän VA-anslutning är "värt priset" då man i nuläget kan införskaffa en godkänd VA-lösning med minireningsverk och egen brunn även i det fall då särskild skyddsnivå krävs. Ett välfungerande minireningsverk kan man idag hitta i kostnadsspannet 150 - 300 tkr.

LNF anser att det skulle vara av stort intresse att jämföra hur ett kostnadsscenario med alternativa moderna godkända VA-lösningar istället för den i VA-tjänstplanens tabell listade kostnaden för ett antal av de listade områdena. Eftersom kapaciteten hos spillvattensystemet redan i nuläget inte räcker till (vid skyfall etc.) så skulle alternativa separata VA-lösningar kunna minska bräddningsbehovet. Detta skulle kunna byggas både för enskilda fastigheter och för mindre grupper. Dessutom skulle "saneringen" av gamla VA-lösningarna kunna ske betydligt snabbare än den i Vattentjänstplanen beskrivna.

5.2.3 Framtida dagvattenavledning

Skyfallsproblematiken är en faktor som p.g.a. klimateffekter måste tas ökande hänsyn till i all planering av vattenverksamhet. Ökad översvämningrisk kan ge fastighetsskador, risk för påverkan på dricksvattensystemet finns och överbelastning av spillvattensystemet kan ge bräddning av orenat avloppsvatten direkt till recipient. Detta är ganska väl beskrivet i Vattentjänstplanen och de motåtgärder som identifierats och planeras för att motverka skador verkar väl beskrivna,

LNF vill ändå poängtera några objekt och åtgärder som vi anser bör fokuseras mer på. Kulverten för Alebäcken under E20/Stambana/Lokalväg är lång och trång. Det är angeläget att se till att den har kapacitet att klara även framtida flöden. Redan i nuläget är vägtrumman nästan full vid högflöden. Det galler som finns i mynningen måste tillses och rensas frekvent, speciellt efter hårda vindepisoder då mycket grenar kan stoppa flödet i i kulverten. Denna översvämningrisk har ökat sedan den tidigare regleringen av L. Stamsjön försvunnit i och med att den nya "sjötröskeln" vid L. Stamsjön anlagts.

Galler på dagvattenbrunnar måste tillses och rensas mer frekvent, speciellt på de lågvattenpunkter som identifierats i Sweco's rapport, och i länsstyrelsens GIS-lager för dessa områden - särskilt de utmed stambanan.

Lerums Naturskyddsförening

Stefan Larsson, vice ordförande

Catharina Pettersson, ordförande

Kontaktuppgifter: Lerums Naturskyddsförening, c/o Catharina Pettersson, Mullvadsgränd 12, 448 34 Floda; e-post: catharinap51@gmail.com

Kontaktuppgifter: Stefan Larsson e-post stefan.larsson.westwaters@gmail.com